

Особливості ідейно-організаційної діяльності жіночої організації Союзу Українок Америки

Перів І. В.¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.06.2023	Право	340.12

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10446137>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті аналізуються особливості ідейно-організаційної діяльності жіночої організації «Союз Українок Америки». Розглянуто історичний аспект створення організації, її цілі та завдання, а також шляхи досягнення поставлених цілей.

Також проаналізовано основні напрями діяльності Союзу Українок Америки, такі як культурно-освітня робота, громадсько-політична діяльність, гуманітарні програми та благодійність. Особлива увага приділяється ініціативам та проектам, спрямованим на підтримку української культури, збереження традицій, формування та зміцнення жіночого лідерства.

Особливу увагу зацентровано на значущі досягнення організації, її внесок у розвиток української спільноти, збереження традицій та підтримку ідентичності українських жінок у США. Дослідження базується на обстеженні архівних джерел, інтерв'ю з учасницями організації. У статті розкривається імпакт Союзу Українок Америки як впливової жіночої організації, що здійснює великий соціокультурний вплив на українську громаду. Особлива увага приділяється організаційній структурі, зокрема в контексті сприяння дипломатичним і культурним ініціативам.

Ключові слова: жіночі організації, історична ретроспектива, гендер, гендерна рівність, Союз українок Америки, жіночий рух.

Peculiarities of the ideological and organizational activity of the women's organization of the Union of Ukrainian Women of America

Abstract. In the modern world, women's organizations play an important role in shaping the socio-cultural landscape and contribute to the development of gender equality. Among them, a special place is occupied by the "Union of Ukrainian Women of America" - a women's organization that has been influencing the life of the Ukrainian community in the United States of America for many years. The emergence and development of this organization was the result of an important historical context, and its ideological and organizational activity created a unique model of interaction and cooperation among Ukrainian women overseas.

Despite considerable interest in the issues of gender equality and the role of women in public life, the issue of ideological and organizational activities of women's organizations, in particular the "Union of Ukrainian Women of America", remains little researched. The next steps in the study of this topic require attention to the historical context of the creation of the organization, its goals and objectives, as well as an understanding of the impact on the

---

¹аспірантка Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», <https://orcid.org/0000-0002-0746-4815>

formation of gender identity and the leadership of women in the Ukrainian community of the United States.

The article examines the peculiarities of the ideological and organizational activities of the women's organization "Ukrainian Women's Association of America." The historical aspect of the organization's creation, its goals and objectives, as well as the ways of achieving set goals, are considered.

The main directions of the Ukrainian Women's Association of America's activities are also analyzed, such as cultural and educational work, civic and political activities, humanitarian programs, and charity. Special attention is given to initiatives and projects aimed at supporting Ukrainian culture, preserving traditions, and shaping and strengthening women's leadership.

Particular emphasis is placed on the significant achievements of the organization, its contribution to the development of the Ukrainian community, the preservation of traditions, and the support of the identity of Ukrainian women in the United States. The research is based on the examination of archival sources and interviews with organization participants. The article reveals the impact of the Ukrainian Women's Association of America as an influential women's organization that has a significant socio-cultural impact on the Ukrainian community. Special attention is given to the organizational structure, particularly in the context of supporting diplomatic and cultural initiatives.

Keywords: women's organizations, historical retrospective, gender, gender equality, Ukrainian Women's Association of America, women's movement.

Вступ

У сучасному світі жіночі організації відіграють важливу роль у формуванні соціокультурного ландшафту та сприяють розвитку гендерної рівності. Серед них особливе місце займає «Союз Українок Америки» – жіноча організація, яка протягом багатьох років впливає на життя української громади в Сполучених Штатах Америки. Поява та розвиток цієї організації стали результатом важливого історичного контексту, а її ідейно-організаційна діяльність створила унікальну модель взаємодії та співпраці серед українських жінок за океаном.

Попри значний інтерес до проблем гендерної рівності та ролі жінок у громадському житті, питання ідейно-організаційної діяльності жіночих організацій, зокрема «Союзу Українок Америки», залишається мало дослідженим. Наступні кроки у вивченні цієї теми вимагають уваги до історичного контексту створення організації, її цілей та завдань, а також осмислення впливу на формування гендерної ідентичності та лідерства жінок в українській громаді США.

У цьому контексті стаття спрямована на аналіз основних аспектів ідейно-організаційної діяльності «Союзу Українок Америки», включаючи культурно-освітні проекти, громадсько-політичні ініціативи, а також гуманітарні програми та благодійність. Розглядаючи історичну ретроспективу організації, її досягнення та внесок у розвиток української спільноти в США. Діяльність українських жіночих організацій досліджували: М. Богачевська-Хомяк, О. Дашковська, Н. Аніщук, І. Андрусак, І. Грабовська, Л. Буряк, К. Левченко, Л. Смоляр та ін.

Метою даної статті є систематичний аналіз ідейно-організаційної діяльності жіночої організації «Союз Українок Америки».

Результати

Для повного розуміння ролі та значущості «Союзу Українок Америки» необхідно заглибитися в історичний контекст створення організації. Визначальний період української діаспори в Сполучених Штатах, зокрема у період імміграції після Першої світової війни та в еміграції після Другої світової війни, визначив необхідність

формування організації, яка забезпечувала б підтримку та об'єднання українських жінок в новому соціокультурному середовищі.

Створення організації не лише відповідало потребам української громади, але й відображало загальні тенденції формування жіночих громадських об'єднань того часу, які активно включалися у соціально-політичний та культурний розвиток нових територій.

Важливо і необхідно підкреслити, що український жіночий рух в США став і продовженням і розвитком того руху, який зародився і почав розвиватися на рідних землях, де йому протистояли негативні державно-правові умови імперій між якими були поділені українські землі та негативне ставлення до ідеї рівності жінок та їх поступу до всіх аспектів суспільного розвитку з боку традицій та недоліків станового суспільства, яке тоді домішувало. Ні російське дворянство, ні польська шляхта, ні інші правлячі верстви імперій не сприймали ідеї рівності всіх людей та відсутності станових привілеїв. Тим більше, правлячі верстви імперій, не могли сприйняти та зрозуміти, що рівність прав людей без огляду на стать, є нагальна вимога можливості подальшого успішного розвитку суспільства. Тому ідея рівноправності жінок сприймалась як революційна, шкідлива та небезпечна для правлячого самодержавства.

Саме тому в США, де був відсутній станово-династичний принцип організації та здійснення влади, ідея рівноправності жінок не знаходила такого протистояння з боку влади, а отримувала можливість для свого успішного подальшого розвитку.

Еміграція, новий суспільний устрій та демократичне законодавство давало можливість для самоорганізації українців та появи громадських організацій, серед яких помітну роль та місце займають жіночі організації, які сприяють розгортанню та зміцненню українського жіночого руху. В імперіях жінки були позбавлені політичних та інших прав і можливостей впливати на суспільний розвиток, а в США вони отримують таку можливість, більше того, питання жіночої активності стає актуальним та необхідним.

Рушійною силою, що згуртувала українське жіноцтво в Америці була любов до рідного краю, духовний зв'язок з батьківщиною надавав напрям праці, США не тільки спішив з матеріальною допомогою жертвам насильства у поневоленій Україні, але доводив до відома світу вісті про беззаконні вчинки окупантів. По другій світовій війні об'єднані українські землі опинились під пануванням жорстокої Москви. Залізна заслона перервала виміну думок і співпрацю з жіноцтвом України. Однак ніяка заслона не може вбити почуття єдності з рідним народом, із сестрами, що в неволі. Клонимо голову перед тінями тих, що зложили у жертві за волю України своє життя. Нині серця і думки з тими, хто в тюрмах, на засланні, з тими, що страждають, змагаючись у нерівній боротьбі [1, с. 9].

Союз Українок Америки є однією з найбільших жіночих організацій США. Заснована організація в 1925 р. Як і інші громадські організації українців США, США має чітку й розгалужену структуру. Зокрема, це триступенева організаційна структура – відділи, головна та окружні управи, 9 округів, об'єднані у відділи на певній території. Зв'язкові віддалених відділів координували діяльність 12-ти відділів, розташованих у різних штатах США. Щороку в округах проводили з'їзди, на яких члени окружних управ звітували про проведену роботу та перевибирали діючу управу. На щорічних з'їздах округи, крім членів окружної управи, звітували переважно голови відділів [2]. Кожних три роки організовувалися конвенції США, під час яких відбувалися різноманітні конференції, семінари тощо.

Відповідно до статуту в організації обирались та змінювались керівники, перелічимо голів США: Юлія Ярема (1925-1931), Олена Лотоцька (1931-1934, 1943-1965), Анета Кмець (1934-1935, 1939-1943), Анастасія Вокер (1935-1939), Стефанія Пушкар

(1965-1971), Лідія Бурачинська (1971-1974), Іванна Рожанковська (1974-1987), Марія Савчак (1987-1993), Ірина Куровицька (1999-2008) [3, с. 10]. Діяльність і здобутки кожної з них можуть бути довго і тривало висвітлені, проте в радянській літературі і в сучасній немає ні згадок, ні інформації про них.

Як засвідчує аналіз статутних матеріалів СУА, його метою є об'єднання жінок українського походження для: 1) збереження української ідентичності і культурної спадщини; 2) ініціювання починів, що мали б на меті інформувати американське громадянство про українську культуру та заохочувати його познайомитись з українською літературою, мистецтвом, соціальними та національними ідеалами; 3) матеріальної допомоги українцям на терені США і поза їх межами, зокрема у наукових студіях і дослідженнях української історії і культури; 4) нав'язування і підтримки зв'язків з іншими українськими і американськими та міжнародними науковими організаціями, зокрема жіночими; 5) підтримки Українського Музею в Нью-Йорку; 6) організованої участі в українському, американському та міжнародному жіночому русі [4]. У своїй діяльності СУА керується засадами християнської етики, релігійного розуміння та підтримує принципи захисту прав людини.

На порозі ювілейного року збираємо всі сили, щоб розбудувати і зміцнювати український бастион за океаном, ширити правду про Україну і ставати в оборону її права до свободи і самовизначення» [1, с. 9].

Союз Українок Америки, від початків створення, був діяльним організатором українського жіноцтва в Америці. Завжди виступав оборонцем прав жінки у політичному та громадському житті, був, і є, активним учасником американського і міжнародного жіночого руху. Після проголошення незалежності України постійно приймає участь у відродженні української державності, духовності, культури і освіти, родинних традицій.

СУА активно приймає участь в політичному житті. Так, в 1925 р. публічно висловив протест проти наклепів польського уряду на українців, у 1929 р. звернувся до Ліги Націй і уряду Польщі з протестом проти засудження до смертної кари українців В. Атаманця і І. Вербицького.

Протести проти «пацифікації» українського населення у Польщі та заборони Союзу українок в Галичині були сформовані та висловлені СУА в 1938 р. Ще одним прикладом того, що СУА не відсторонював себе від боротьби за національну ідентичність є те, що у 1980 році рух підтримав рішення уряду США про бойкот Олімпійських ігор у Москві. Таких прикладів багато в 75-літній історії СУА.

Свідченням того, що СУА визнавали в американському суспільстві є численні приклади участі представниць організації у визначних політичних подіях американського життя. У 1958 р. відбулась зустріч членкинь СУА з Елеонорою Рузвельт. На зустрічі союзанки намагались пояснити Елеонорі Рузвельт, яка позиціонувала себе як активну діячку жіночого руху, що добробут, який показували їй в комуністичній імперії, був лише декорацією. Нагадаємо, що зазначена політична діячка з робочим візитом відвідала у 1958 р. ССРСР.

Активна діяльність членкинь СУА проявлялась в різноманітних нагородах і відзнаках, які отримують союзанки. Почесною грамотою Міжнародної виставки в Нью-Йорку в 1985 р. була нагороджена, першою серед українок, голова СУА Олена Лотоцька. Вже в 1964 р. на такій виставці СУА, маючи своє представництво, поширює матеріали про діяльність Союзу Українок Америки.

В 1978 р. Іванна Рожанковська, голова СУА, брала участь у відзначенні 30-ліття Декларації прав людини. Згодом, у 1980 р. вона бере участь в зустрічі представників братських етнічних організацій в Білому Домі.

«Етнічна дорадча рада – інтегральна частина прийняття рішень» - так називався семінар-полуденок в Капітолії, який проходив у 1982 р. в США і який спонсорував СУА. Головним промовцем на семінарі був конгресмен Дан Ріттер.

Союз Українок Америки підтримував постійний зв'язок з Національною радою жінок США. В 1952 р. СУА прийнято до цієї організації. Знаковим є те, що за 107 років історії Національної ради жінок США її президентом вперше стала українка, голова СУА Ірина Куровицька [3].

Ще одним аспектом діяльності СУА є добродійна діяльність. Саме добродійність організація вважає одним зі своїх провідних завдань. В різні роки своєї діяльності СУА допомагав українцям у незгодах. Так, під час повені в Галичині 1927-28 років СУА надавав допомогу потерпілим, в 1930 році допомагав жертвам політичних репресій в Галичині, у 1933 році утворив комітет допомоги жертвам голоду, який переважно був зайнятий донесенням до світової громадськості інформації про винищення голодом українського селянства.

В роки Другої світової війни СУА утворив Фонд матері і дитини, а після її закінчення організував допомогу грішми, одягом, харчами втікачам від комуністичного режиму.

Від 1945 року фонд СУА «Бабусі» надавав допомогу вдовам та самотнім українкам похилого віку в Польщі, Німеччині і Бразилії. Від 1984 року почав діяльність Фонд медичної допомоги дітям, підтримкою якого скористалися сотні дітей Південної Америки, України, країн Європи. Від 1990 р. цей Фонд зосередив свою увагу на дітях України. Трагічні наслідки Чорнобильської аварії спричинилися до розвитку Суспільної опіки СУА У 1996 році цей допомоговий фонд дістав назву Фонд Чорнобиля СУА.

СУА був ініціатором і співзасновником Українського конгресового комітету Америки (УККА) та злученого українсько-американського допомогового комітету (ЗУАДК). Співпрацював із ним та з католицьким переселенським комітетом в акції допомоги й переселення українців. Відділи СУА підтримують взаємини з різними українськими світськими та церковно-релігійними структурами [5, с. 173].

Хоч СУА – це позаполітична й апартійна організація в тому розумінні та його політична діяльність проявляється тоді, коли актуалізуються основні життєві українські інтереси й коли цього вимагає українська нація, коли «нація в потребі» [6, с. 519 – 522].

Діяльність СУА підтримують такі міжнародні організації як Національна Рада Жінок США, в 1952 р. СУА прийнято до цієї організації, Міжнародна Рада Жінок і Міжнародна Генеральна Федерація Жіночих Клубів. СУА бере участь у брифінгах в Консульстві в Нью-Йорку, в Державному Департаменті, Постійному Представництві до ООН.

Висновки

«Союз Українок Америки», як організація, відіграє важливу роль у формуванні соціокультурного аспекту діяльності української громади в Сполучених Штатах Америки. Організаційна структура «Союзу Українок Америки» стала механізмом не лише об'єднання українських жінок, але й сприяла їхньому активному включенню у різноманітні сфери суспільства. Рушійною силою, що згуртувала українське жіноцтво в Америці була любов до рідного краю, духовний зв'язок з батьківщиною надавав напрям праці, СУА не тільки спішив з матеріальною допомогою жертвам насильства у поневоленій Україні, але доводив до відома світу вісті про беззаконні вчинки окупантів. Українські жінки, не маючи власної держави, створили унікальну модель громадської організації, яка співпрацювала з церквами та підтримувала співвітчизників за кордоном.

«Союз Українок Америки» не лише зберігає культурну спадщину та традиції, але й є справжньою платформою для емансипації жінок та впливу на соціальні процеси. Такі

громадські організації стають каталізаторами позитивних змін у суспільстві, а їхня роль визначається не лише минулим, але й актуальністю завдань, що стоять перед громадою у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. США відзначило 75-ліття. Свобода. Видає Український Народний Союз. 15 грудня 2000 р. № 50. 48 с.
2. Смоляр Л. «Жіноче питання» в політичних партіях Наддніпрянської України початку ХХ століття. Етнічна історія народів Європи. 2002. Вип. 13. С. 51–54
3. Заєць М. Звіт Союзу Українок Америки. 45-ліття СКУ. Збірник звітів. 7–9 вересня 2012 р. Греція. URL: http://www.ukrainianworldcongress.org/repository/Annual_meetings/2012/Book.pdf. 236.
4. Довгаль Л. Організаційна діяльність «Союзу Українок Америки». Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. У двох частинах. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. Вип. 1. Ч. 2. 185 с.
5. Балагура М. Початки й розвоєві фази Українського жіночого руху в ЗСА (Минуле, сучасне й майбутнє США) Альманах Українського Народного Союзу. Вид-во «Свобода». Джерзі Ситі. Нью-Йорк. 1992.
6. Медін В. Союзянки 127-го відділу США. Наше життя. No 11. 2006. 38 с.